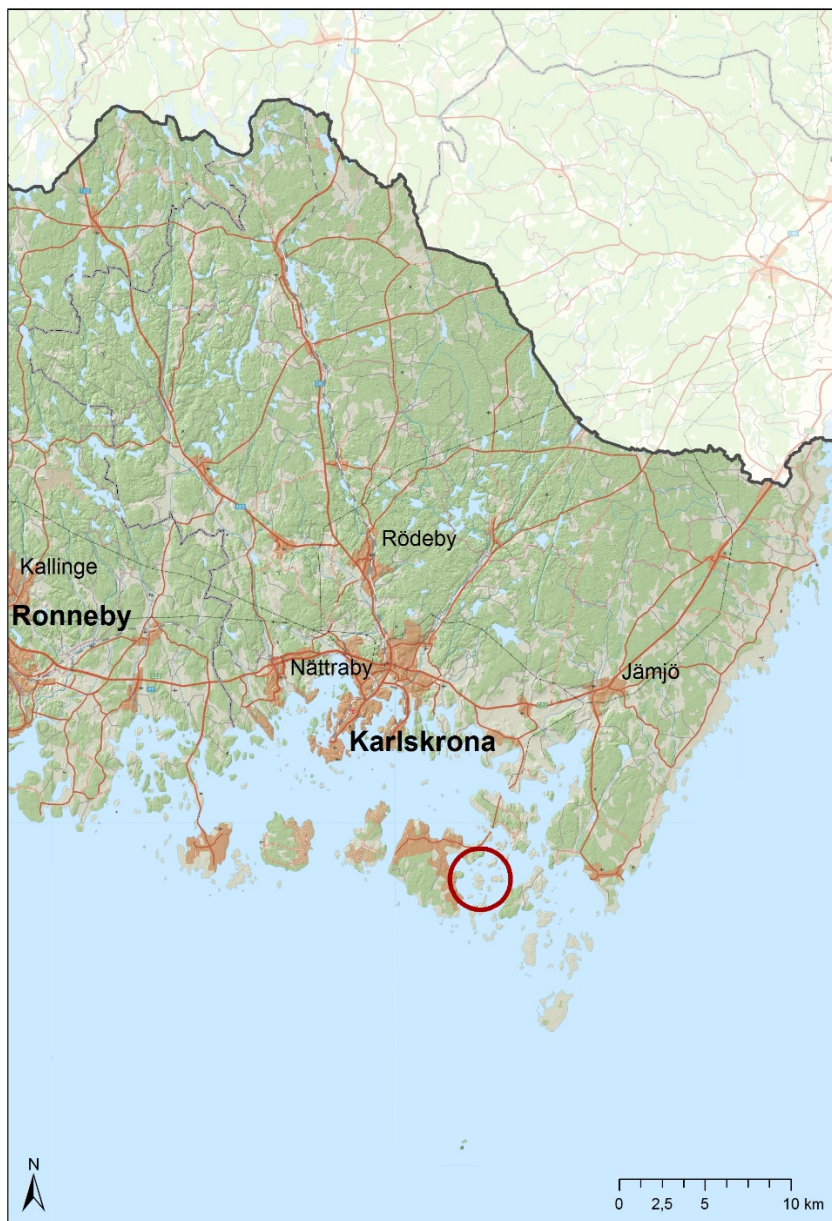

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-område

SE0410098 Järkö

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på ”kartverktyget skyddad natur”. Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shape-fil. För mer information se Länsstyrelsens hemsida.

**LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN**

Jonas Warhammar

Bevarandeplan för Natura 2000-området**SE0410098 Järkö**

Kommun: Karlskrona

Områdets totala areal: 124,2 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2016-10-18

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2016-12-21

Markägarförhållanden:

Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1997-01-01, SCI: 2004-12-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm**Naturtyper och arter som ska bevaras i området:**Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

1160 - Stora vikar och sund

1630 - Strandängar vid Östersjön

4030 - Torra hedar

5130 - Enbuskmarker

8230 - Hällmarkstorräng

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området. Järkö bidrar till att uppfylla miljömålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv.

Området har höga biologiska värden, såväl marina som på land. De prioriterade bevarandevärdena är naturtyperna stora vikar och sund, enbuskmarker och torra hedar. Området innehåller fina exempel på kustpräglade näringsfattiga enbuskmarker. Järkö uppvisar ett för östra skärgården representativt skärgårdslandskap, ålderdomligt präglat genom månghundraårig hävd. Strukturerna av ett delvis bevarat småskaligt odlingslandskap med åkerlappar och hävdat

utmarksbete av främst enbuskmarker och hedar, finns ännu kvar.

De grunda marina miljöerna i området uppvisar en rik vegetation med måttlig påverkan från trådalger och är viktiga för rekrytering av fisk såsom gädda och abborre. Det är av särskilt stor vikt att områdets förutsättningar för rekryteringen av gädda och abborre bibehålls med tanke på att området angränsar till den dåligt fungerande rekryteringen av gädda och abborre på länets ostkust och norrut.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Järkö utgörs av en ö med omgivande hav belägen i Sturkö innerskärgård i östra Blekinge. Ön höjer sig som mest drygt 10 meter över havets yta. Här finns ett betespräglat kulturlandskap med lång hävdkontinuitet. Landmiljöerna på Järkö utgörs av ett mosaikartat landskap bestående av hållmarker med enbuskar och inslag av lövträd omväxlat med strandängar och gråshedar. Bland noterade kärlväxter på ön kan nämnas Adam och Eva, vårkällört, rödsäv, borsttåg och stagg.

Kunskapen om öns djurliv är bristfällig. Ett 60-tal fjärilsarter har dock noterats på ön, däribland de rödlistade arterna allmän purpurmätare och glimmalmätare. Under försommaren ljuder fågelsången i buskagen och lövdungarna. Då kan man höra lövsångare, gulspary, törnsångare, hämpling och grönfink. Sommartid ses gräsand, vigg, ejder och grågås i vikarna. Har man tur kan man se svärta, en andfågel som häckar i denna del av skärgården.

Järkö har under århundraden utnyttjats för bete och slåtter, vilket i hög grad ännu präglar vegetation och flora. På Järkö uppodlades begränsade partier under 1800-talet och ett delvis välbevarat odlingslandskap med små inägor och ännu hävdat utmarksbete med enbuskmarker och hedar. Äldre diken och stenrösen på norra Järkö minner om att mindre delar av ön en gång brukades som åker.

Den marina miljön utanför Järkö består av grunda mjukbottar med en artrik vegetation som utgör viktiga habitat för fisk, fågel och andra organismer. Havsmiljöförordningen omfattar allt havsvatten, och ett system för att bedöma miljöstatus är under utveckling. Den inledande bedömningen (2012) indikerar att god miljöstatus inte uppnås i Östersjön. Vattenförvaltningsförordningen omfattar kustvatten (ut till en nautisk mil utanför baslinjen) och den ekologiska statusen i området är bedömd som måttlig på grund av övergödning och miljögifter (2013). Stränderna runt Järkö utgörs främst av klippstränder, som på många ställen är möjliga att angöra med båt. Ön är viktig för det rörliga friluftslivet, inte minst är de fina hållmarkerna populära för båtburna badgäster.

Under de senaste decennierna har betesdriften minskat allt mer vilket resulterat i att markerna successivt vuxit igen. Inom ramen för LIFE-projektet GRACE, som bedrivits under åren 2010-2016, har omfattande gallringar och röjningar genomförts och stora delar av Järkö har restaurerats.

Vad kan påverka negativt

Ängs- och betesmarker

- Minskat eller upphört bete/slåtter, vilket på sikt leder till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.

Marin miljö:

- Övergödning orsakad av näringsläckage. Effekter av övergödningen kan innebära minskat siktdjup, minskad djuputbredning av makroalger, kvävande algmattor, syrebrist och ändrad

artsammansättning.

- Mänsklig påverkan som till exempel byggnation, dumpning, muddring, båttrafik (svall, ljud, ankring, grumling), mineral/sand/sten-utvinning, utsläpp av olja och kemikalier kan också inverka negativt på den marina miljön.
- För stort uttag av fisk och bifångster i fisket kan påverka artsammansättningen och hela ekosystemet.
- Främmande arter, så som svartmunnad smörbult, kan påverka artsammansättningen.
- Marint avfall, inklusive dess nedbrytningsprodukter, kan orsaka skada på ekosystemet.

Bevarandeåtgärder

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§).

Skydd för området

- Området är avsatt som naturreservat sedan 1975, med en skötselplan från 2012 och skyddas enligt 7 kap 4-6 och 30 §§ miljöbalken. I reservatsföreskrifterna regleras naturvårdsförvaltningen, allmänhetens rättigheter och skyldigheter samt markägarens och nyttjanderättshavarens förfoganderätt över området och vad denne behöver tåla för intrång. Reservatet förvaltas av Länsstyrelsen i Blekinge län.
- Miljöersättning för bevarande av betesmarker och slätterängar enligt Miljö- och landsbygdsprogrammet år 2014-2020 finns i området.
- Vattendirektivet. Miljökvalitetsnormer för vatten fastställs med stöd av 5 kap MB, enligt vattenförvaltningsförordningen och Havs- och vattenmyndighetens författningssamling, HVMFS 2013:19. Normerna ställer krav på vattnets kvalitet.
- Havsmiljödirektivet. Miljökvalitetsnormer för marin miljö fastställs med stöd av 5 kap MB, enligt havsmiljöförordningen och Havs- och vattenmyndighetens författningssamling, HVMFS 2012:18. Förordningen syftar till att upprätthålla eller nå en god miljöstatus i havsmiljön.
- Sveriges åtaganden inom HELCOM, Baltic Sea Action Plan, aktionsplan för Östersjön.

Behov av skötselåtgärd

- Underhållsröjning och bekämpning av ohävsarter i gräsmarkshabitat.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

1160 - Stora vikar och sund

Areal: 76,5 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Stora grunda vikar och sund är större havsvikar skyddade från kraftig vågexponering. Botten kan vara mjuk- eller hårbotten men är ofta mosaikartad med artrika växt- och djursamhällen. Vikarna bör präglas av god vattenkvalitet, naturlig vattenomsättning, variation av bottensediment, artrik vegetation och naturlig artsammansättning. Naturtypen är ofta värdefull som reproduktionslokal för fiskarter som till exempel gädda, abborre, mört, löja och sik.

Området runt Järkö ligger skyddat från vågor och vind och djupet överstiger knappt 3 meter. Botten domineras av mjukbotten även om enstaka stenar förekommer. Vegetationen är rik med måttlig påverkan från trådalger. Högvuxna typiska arter som borstnate, axslinga och hårsärv utgör ett betydande inslag, vilka tillsammans med kransalger och blåstång bidrar till en gynnsam miljö för fiskyngel.

Bevarandemål

Arealen av stora grunda vikar och sund runt Järkö ska vara minst 76,5 ha. Området präglas av en mosaikartad botten med artrik vegetation och fauna. Utbredningen av de typiska arterna borstnate, blåstång och hårsärv ska vara stabil eller öka. Områdets förutsättning som reproduktions- och uppväxtområde för fisk som gädda, abborre och löja ska vara god. Ekosystemet ska vara i balans med förekomst av rovfisk, såsom gädda och abborre.

Vattenkvaliteten ska vara god och den antropogena belastningen i form av fysiska skador av till exempel bebyggelse och bryggor, utsläpp och läckage av övergödande näringsämnen, olja och kemikalier samt onaturlig grumling ska vara försumbar. Ekologisk status enligt vattenförvaltningsförordningen ska vara minst god och får inte försämrats.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms som gott. Vattenkvaliteten behöver förbättras främst genom minskad övergödning. Området inventerades år 2007 och en uppföljande inventering är önskvärd.

1630 - Strandängar vid Östersjön

Areal: 0,75 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Gränsande till havet i två vikar finns små ytor med öppna strandängar på mark som är mer fuktig och tidvis översvämmas. Här växer en typisk artrik och hävdgynnad havsstrandängsflora, med arter som havssälting, salttåg, gulkämpar, trift, dvärgarun och gåsört. Vegetationen påverkas av vattenståndsväxlingar. Området hävdas med betesdjur, men även betande fåglar kan ibland hjälpa till att hålla nere vegetationen.

Bevarandemål

Områdets strandängar ska vara minst 0,8 hektar. Gräsmarken ska vara välhävdad och starkt präglad av bete. Områdets kärlväxtflora ska karaktäriseras av hävdgynnade arter som havssälting, gulkämpar, trift och dvärgarun. Strandängarna ska vara helt öppna och fria från träd och buskar. Andelen ohävdarter som kan bedömas som igenväxningsvegetation ska vara liten. Vattenståndet ska variera naturligt och översvämningar ska ske regelbundet eller säsongvis.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms som gott.

4030 - Torra hedar

Areal: 4,1 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen torra hedar finns på den nordligaste delen av ön. Det är mestadels torra öppna marker på tidigare inägomark på Norra slätten. Området har hävdpräglad vegetation med arter som gökärt, kruståtel, rödven och väggmossa. I fältskiktet växer även ljung och stagg samt veketåg i lite fuktigare delar. Enstaka träd och buskar förekommer. Trädskiktet domineras av björk med inslag av gran, rönn, ek, apel, oxel och sälg. Buskskiktet består av en, slån, hagtorn och nyponros.

Stora delar av området har förr varit uppodlade som åkermark. Spår finns av ett synligt dikessystem i form av öppna diken. Några låga odlingsrösen finns, bland annat ett utbrett lågt röse med gott om mindre sten.

Bevarandemål

Områdets torra hedar ska vara minst 4,1 hektar. Gräsmarken ska vara välhävdad och starkt präglad av bete. Områdets kärlväxtflora ska karaktäriseras av hävdgynnade arter som hirsstarr, pillerstarr, knippfryle, vårtåtel och stagg. Gräsmarken ska vara öppen med spridda hagmarksträd, enbuskar och andra buskage i mindre sammanhållna grupper och med artrika brynmiljöer. Kulturspår, som stenvägar och odlingsrösen, ska till största delen vara solexponerade och fria från lövsly och träd så att dessa inte beskuggas eller skadas av stammar eller rotsystem. Träd, buskar, sly eller ohävdsarter, som grenrör, knapptåg, veketåg och tuvtåtel, och som kan bedömas som igenväxningsvegetation ska vara liten.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms som ordinärt till gott. Tillräcklig hävd, underhållsröjning och bekämpning av ohävsarter är viktiga åtgärder i området.

5130 - Enbuskmarker

Areal: 35,5 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Enbuskmarker är den dominerade naturtypen på Järkö. Historiskt sett har de använts som betesmark, förutom tidvis uppodlade ytor.

Det största delområdet finns på öns nordligare del och består av en mosaik av hållmarker, buskage och tätare partier. Trädskiktet domineras här av björk med inslag av asp, al, rönn och apel. Bland annat finns karaktäristiska hagmarksbjörkar, äldre knotiga björkar som växer öppet i de norra delarna samt grupper med stora björkar. Det finns också ask, poppel, al och ek. Buskskiktet består av en, hagtorn och nypon. Där finns både gamla hävdformade enar och enar i tätare buskage. Dessa näringsfattiga marker är torra till friska och innehåller hävdgynnade arter. Död och döende ved finns i riklig mängd på vissa ställen.

Den sydöstra delen av ön är det ett hållmarks- och mosaiklandskap bestående av enbuskmarker med mycket impediment av hållmarker. Området domineras av enbuskar och bland dem växer enstaka rosbuskar. Trädskiktet utgörs till stor del av tall och ek men det förekommer också äldre gran, ung lärk och tall. Västra delen har varit planterad med gran som avvecklats i omgångar. I nordöstra delen finns spår av stentäkt.

Sydvästra delen består av en mosaik av bergimpediment och gräsytor, med särskilt bra bete i strandzonen. Fältskiktet varierar mellan gräs- och ljungmark, rikare områden med blåbärsris, vitsippor med flera örter och magrare med mest mossor och lavar. Trädskiktet som är mycket sparsamt består av enstaka sälg, rönn samt någon mindre björk. Buskskiktet domineras av en i stora bestånd, samt ett fåtal hagtorns- och nyponbuskar.

Bland noterade kärlväxter i naturtypen kan nämnas Adam och Eva, knägräs, pillerstarr, stagg, bockrot, hirsstarr, knägräs, knölsmörlblomma och vårtåtel.

Bevarandemål

Områdets enbuskmarker ska vara minst 35,5 hektar. Gräsmarken ska vara välhävdad och starkt präglad av bete. Områdets kärlväxtflora ska karaktäriseras av hävdgynnade arter som pillerstarr, knägräs och stagg. Adam och Eva ska förekomma. Gräsmarken ska vara öppen till halvöppen och ha ett betydande inslag av gamla och/eller hävdformade enar eller låga, breda och förhållandevis glesa snår med en. Det ska finnas en mosaik av öppna hed- och gräsmarker omväxlat med hållmarker, avgränsade buskage och solitära hagmarksträd som ek, tall, slån, nyponros, rönn och oxel samt mindre områden med tätare lövskogspartier. Stabila byn mot havet ska finnas. Död ved i olika former ska förekomma inom hela området. Kulturspår som odlingsrösen, diken och åkerhak ska till största delen vara solexponerade och fria från lövsly och träd så att dessa inte beskuggas eller skadas av stammar eller rotsystem. Träd, buskar, sly eller ohävdarter, som örnbräken, veketåg, knapptåg, bergrör, grenrör och som kan bedömas som igenväxningsvegetation ska vara liten.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms som ordinärt till gott. Tillräcklig hävd, underhållsröjning och bekämpning av ohävsarter är viktiga åtgärder i området.

8230 - Hällmarkstorräng

Areal: 1,1 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

På öns nordligaste del finns bergimpediment med högre liggande plana områden. Här finns torkresistenta arter av kärlväxter, lavar och mossor. Jordtäcket är tunt och förekommer fläckvis medan buskskikt i stort sett saknas. Det förekommer periodvis översilning av vatten från gräsmarksytor och i kombination med bland annat fågelspillning ger det en artrik och svagt kalkgynnad växtlighet med gräs, fetblads- och nejlikväxter.

Bevarandemål

Hällmarksområdena är öppna och arealen är minst 1,1 hektar. Träd och buskar som bedöms som igenväxningsvegetation förekommer inte. Kärlväxtfloran domineras av konkurrenssvaga arter.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms som gott.

Dokumentation

- ArtDatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken SLU, Uppsala.
- Artportalen, www.artportalen.se (uttag 2016-06-09).
- HELCOM. 2007. Baltic Sea Action Plan, www.helcom.fi
- Jordbruksverket 2004. Ängs- och betesmarksinventering. Tillgänglig:
<https://etjanst.sjv.se/tuvaut/site/webapp/tuvaut.html>
- Länsstyrelsen i Blekinge län. 1975. Reservatsbeslut för naturreservatet Järkö.
- Länsstyrelsen i Blekinge län. 2012. Skötselplan för naturreservatet Järkö
- Länsstyrelsen i Blekinge län. 2015. Uppföljning av betesmarker och slåtterängar i skyddade områden, typiska och egna indikatorarter, samt negativa indikatorarter. Opublicerat material.
- Naturvårdsverket 2011. Vägledning för de svenska naturtyperna i habitatdirektivets bilaga 1. Dnr NV-04493-11.
- VISS VattenInformationsSystem Sverige, www.viss.lansstyrelsen.se (uttag 2016-08-01).

Bilagor

Bilaga 1. Områdeskarta

Natura 2000 - SE0410098 Järkö

